

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ : เพื่อศึกษาสถานการณ์การท่องเที่ยวยังสุขภาพในเขตเทศบาลนครขอนแก่น ประเมินผลกระทบต่อสุขภาพที่คาดว่าจะเกิดจากพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวยังสุขภาพ และศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับกิจกรรมการท่องเที่ยวยังสุขภาพที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการ

วิธีการศึกษา : เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา ประกอบด้วย (1) การศึกษาสถานการณ์ ใช้การสนทนากลุ่ม สัมภาษณ์ และสัมภาษณ์เจาะลึก ในหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว (2) ศึกษาผลกระทบต่อสุขภาพและปัจจัย ใช้การสัมภาษณ์ จากการสุ่มแบบบังเอิญ ในกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศระหว่างเดือนธันวาคม 2548 - มีนาคม 2549 จำนวน 200 ราย และสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ ทางโทรศัพท์ ในประเด็นผลกระทบต่อสุขภาพ

ผลการศึกษา : 1) สถานการณ์การท่องเที่ยวยังสุขภาพในเขตเทศบาลนครขอนแก่น นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 25 - 50 ปี มีอาชีพ นักเรียนหรือนักศึกษา ข้าราชการ และพนักงานรัฐวิสาหกิจ วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางมาท่องเที่ยว คือ เพื่อพักผ่อน (ร้อยละ 36) รองลงมาคือ ประชุม/สัมมนา (ร้อยละ 22) กิจกรรมท่องเที่ยวยังสุขภาพในเขตเทศบาลนครขอนแก่น แบ่งได้เป็น 4 รูปแบบ ดังนี้ 1) สถานประกอบการเพื่อสุขภาพ ได้แก่ สปาเพื่อสุขภาพ นวดเพื่อสุขภาพ และนวดเพื่อเสริมสวย 2) สपोर्टคลับ 3) ศูนย์ปฏิบัติธรรม และ 4) ร้านอาหารเพื่อสุขภาพ ช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่นิยมมากที่สุด คือ "การพูดปากต่อปาก" ผ่านทางญาติ / เพื่อน (ร้อยละ 11) นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการการท่องเที่ยวในรูปแบบสปา นวดผ่อนคลาย และ อบ ประคบสมุนไพร

2) ผลกระทบทางสุขภาพจากการท่องเที่ยว : ผลกระทบเชิงบวก พบว่า กลุ่มผู้รับบริการ นำจะมีสุขภาพที่ดี จากการได้รับบริการและผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ดี มีคุณภาพ กลุ่มผู้ให้บริการ จะมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น จากการมีงานทำเพิ่มรายได้ และก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ระหว่างคนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว นอกจากนี้การท่องเที่ยวสุขภาพยังเป็นการกระตุ้นตลาดการท่องเที่ยว เกิดการถ่ายทอดเอกลักษณ์ของท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จัก สร้างความภาคภูมิใจต่อการนวดไทย ผลกระทบเชิงลบ พบว่า กลุ่มผู้รับบริการ อาจได้รับผลกระทบจากผลข้างเคียงต่อสุขภาพจากการรับบริการ กลุ่มผู้ให้บริการ อาจได้รับผลกระทบจากการเกิดโรคติดต่อจากผู้รับบริการ ขาดความมั่นใจในทักษะการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ และเกิดการเลียนแบบวัฒนธรรมต่างชาติ นอกจากนี้ยังอาจก่อให้เกิดการแข่งขันด้านการลงทุน นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างสถานประกอบการ

3) ปัจจัยที่สัมพันธ์กับกิจกรรมการท่องเที่ยวยังสุขภาพที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการ พบว่าปัจจัยที่สำคัญได้แก่ นักท่องเที่ยวกลุ่มที่รับรู้ข่าวสารทางหนังสือ สิ่งพิมพ์ด้านสุขภาพ ผู้ที่ประกอบอาชีพที่มีรายได้ค่อนข้างมั่นคง เช่น ข้าราชการ พนักงานบริษัท เป็นต้น มีแนวโน้มต้องการรูปแบบกิจกรรม สปา นวดผ่อนคลาย และ อบ ประคบสมุนไพร สูงกว่า นักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น

ข้อเสนอแนะ : เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวสุขภาพส่งผลกระทบต่อสุขภาพน้อยที่สุด ควรมีการจัดตั้งเครือข่ายองค์กรท่องเที่ยวยังสุขภาพ เพื่อร่วมกันพัฒนาระบบการรับรองมาตรฐานต่อไป

ABSTRACT

Objectives: 1) To study the situation of health tourism in Khon Kaen municipality, 2) to assess health impacts of health tourism activities and 3) to analyze factors related to needed activities of health tourism.

Methodology: Descriptive study design was performed. Focus group and in-depth interview of tourism organizations, entrepreneurs and tourists was done to describe the health tourism situation. Face-to-face interview with accidental sampling, among Thai and foreign tourists, during December 2005-March 2006 was done to achieve the second and third objectives. Telephone interview of health tourism entrepreneurs was also used to provide more details about the health impacts.

Results: 1) **The health tourism situation:** Most of the tourists were female, aged 25-50, student or government or public enterprise officers. Their main objectives of traveling were relaxation (36%) and meeting or seminar (22%). The health tourism activities in Khon Kaen municipality could be divided into 4 types as follows: 1) health promoting services i.e. spa, health message and beauty message 2) sport club 3) meditation center and 4) health food restaurant. Direct to consumer by friends or relatives was the most popular way for public relations (11%). Spa, massage and herbal sauna were the most popular services among tourists.

2) **Possible positive & negative health impacts:** Tourists thought that their health would be getting better after receiving the health promoting services or consuming health food. Among provider groups, they mentioned about better quality of life from getting higher income, good public images and cultural exchange between Thai and foreign tourists. In addition, health tourism would expand tourism market, convey Thai cultural to the tourists and be proud of Thai massage. Possible negative health impacts were the followings: adverse health effects in consumers, receiving contact infection in providers and having more concern about English communication. More competitive environment may be occurred and can create conflicts within this business.

3) **Factors related to the needs of spa, massage and herbal sauna:** Tourists who have secured jobs such as government or private company officers and tourists who usually read health books were the group mostly needed the services.

Recommendations: A health tourism organization network should be established to jointly set up the accreditation system in health promoting service entrepreneurs. This is to ensure good quality services and to reduce negative health impacts.